

Pozice včelařství

v nové SPZ

Autor: Ing. Václav Jirka

Proč je včelařství důležité pro české zemědělství?

V České republice jsme si zvykli brát včely jako samozřejmost. Přitom jejich přínos pro národní hospodářství mnohonásobně převyšuje hodnotu veškerého vyprodukovaného medu a vosku. Odhaduje se, že hodnota opylovací činnosti včel je **10× až 15× vyšší** než hodnota včelích produktů.

Strategická čísla: Kolik včel potřebujeme?

Potřeba včelstev na jeden hektar (ha) plochy se dramaticky liší podle plodiny. Pro zajištění kvalitního opylení a vysokého výnosu v českých podmínkách platí tyto standardy:

Plodina	Doporučený počet včelstev / 1 ha
Řepka olejka	2 – 3 včelstva
Ovocné sady (jablka, hrušky)	2 – 5 včelstev
Jetel červený / vojtěška	4 – 8 včelstev
Slunečnice	2 – 4 včelstva

V ČR se pěstuje řepka na plochách kolem 350 000 až 400 000 hektarů. Jen pro tuto jednu plodinu by teoreticky byla potřeba přes milion včelstev, aby byla pokryta celá plocha v optimální hustotě.

Česká realita: Jsme včelařská velmoc, ale...

Česká republika patří k evropské špičce v hustotě zavčelení. Aktuálně u nás evidujeme přibližně 600 000 až 700 000 včelstev, o která se stará zhruba 60 000 včelařů (převážně hobby včelařů).

- **Průměrná hustota:** cca 8 – 9 včelstev na 1 km²
- **Problém distribuce:** I když je celkové číslo vysoké, včely nejsou v krajině rozmístěny rovnoměrně. Zatímco v zahrádkářských koloniích a u lesů je „převčeleno“, uprostřed širých lánů monokultur v intenzivních zemědělských oblastech včely často chybí.

Proč na tom záleží?

Bez včel nedochází jen k poklesu výnosu (u řepky o 10–30 %, u ovocných stromů až o 90 %), ale především k **degradaci genofondu**. Včely zajišťují křížové opylení, které je nezbytné pro vitalitu rostlin a produkci životaschopných semen. Intenzivní zemědělství sice včely potřebuje, ale zároveň je ohrožuje používáním pesticidů a vytvářením „potravních pouští“ po odkvětu hlavních plodin.

Včelařství v České republice představuje klíčové odvětví, které svou důležitostí přesahuje hranice produkce medu a přímo ovlivňuje stabilitu i výnosy českého zemědělství. Pro zemědělce je včela medonosná především strategickým partnerem, zajišťujícím opylení 84 % druhů rostlin a hrajícím nezastupitelnou roli v 76 % veškeré potravinové výroby.

Současný stav a demografie včelařství v ČR

Česká republika dlouhodobě patří k zemím s vysokou hustotou zavčelení, avšak poslední období je ve znamení výrazných výkyvů. Zatímco v roce 2022 dosáhl počet včelstev historického maxima 715 462, v roce 2023 došlo k prudkému poklesu na 669 445 včelstev. Tento úbytek o více

než 46 tisíc včelstev byl způsoben zejména vysokými úhyny v zimním období 2022/2023, které v celorepublikovém průměru dosáhly přibližně 40 %.

Hlavní příčinou těchto ztrát je varroáza v kombinaci s doprovodnými virózy a narůstajícím výskytem bakteriálních nákaz, jako je mor a hniloba včelího plodu. Pro zemědělce je tento trend varovný, neboť snižuje dostupnost opylovatelů v kritických obdobích kvetení hlavních plodin.

Význam včel pro zemědělskou krajinu

Přínos včelařství pro společnost je v rámci EU vyčíslen na 14,2 miliardy EUR ročně. V českých podmínkách je hodnota opylovací činnosti často srovnávána s výnosem z prodeje medu, ačkoliv je její celospolečenský význam mnohem širší – včely udržují ekologickou rovnováhu a biodiverzitu krajiny. Důležitým faktorem pro zemědělskou praxi je distribuce včelstev. Ačkoliv se včelaři snaží o efektivní využití pastvy, v některých oblastech se projevuje nedostatek přirozených zdrojů potravy, což vede ke koncentraci včelstev na malém prostoru a následným zdravotním rizikům. Stát proto podporuje tzv. **racionalizaci kočování**, která umožňuje přisunovat včelstva přímo k hmyzosubným plodinám. V roce 2022 bylo takto k zemědělským plodinám uskutečněno 11 435 přisunů včelstev.

Ekonomika a trh s medem

Z hlediska produkce se český trh potýká se záporným saldem zahraničního obchodu. Spotřeba medu v ČR se pohybuje kolem 1,1 kg na obyvatele, přičemž čeští spotřebitelé stále více preferují nákup přímo u včelařů, tzv. „ze dvora“.

- **Dovoz:** V roce 2022 bylo dovezeno 5 553 tun medu, nejvíce z Ukrajiny (2 455 t), Slovenska a Argentiny.
- **Vývoz:** Český med směřuje zejména na Slovensko, do Francie a Německa, ovšem v mnohem menších objemech (642 tun v roce 2022).

Zemědělci by měli brát v úvahu, že průměrná dovozní cena medu byla v roce 2022 cca 82,5 Kč/kg, zatímco kvalitní český med vyvážený do zahraničí dosahoval ceny 143 Kč/kg.

Dotáční podpora a zásahy státu

Státní podpora včelařství je zaměřena primárně na udržení opylovacího potenciálu krajiny. V roce 2023 došlo k zásadní změně ve výši vyplácených prostředků v rámci národní dotace 1.D. (podpora opylování), kde částka na jedno včelstvo klesla na 76,46 Kč (oproti 156,61 Kč v roce 2022).

Od 1. ledna 2023 je včelařství součástí nové **Společné zemědělské politiky (SZP) 2021–2027**, která přináší roční alokaci cca 110 mil. Kč. Tato částka je tvořena rovným dílem z prostředků EU a státního rozpočtu ČR. Podpora je rozdělena do 6 hlavních intervencí:

- 1. Investice do majetku** - dotace na pořízení nových zařízení pro získávání a zpracování medu.
- 2. Vzdělávání** - školení včelařů a podpora včelařských kroužků.

-
3. **Boj proti škůdcům** - zejména podpora nákupu léčiv proti varroáze.
 4. **Racionalizace kočování** - podpora nákupu kočovných vozů a nakládacích zařízení.
 5. **Obnova včelstev** - podpora šlechtění a rozšiřování kvalitních včelích matek.
 6. **Analýza včelích produktů** - úhrada nákladů na rozborů medu pro garanci kvality.

Výhled a doporučení pro zemědělskou praxi

Spolupráce mezi zemědělci a včelaři je pro budoucí stabilitu výnosů klíčová. Intenzivní zemědělství musí hledat rovnováhu mezi používáním přípravků na ochranu rostlin a ochranou opylovatelů. Investice do moderních technologií a podpora zdravého chovu včel prostřednictvím dotací jsou sice nezbytné, ale bez dostatečné a pestré včelí pastvy v krajině bude udržení vysokých stavů včelstev stále obtížnější.

Literatura: Situační a výhledová zpráva – včelařství, MZe ČR, 2023, Gemini

Chov včel v Královéhradeckém kraji

Chov včel a včelařství má na území dnešního Královéhradeckého kraje hlubokou tradici. Zde vznikaly vůbec první organizované včelařské spolky na území Čech. Jeden z vůbec prvních byl například Včelařský spolek pro Jaroměř a okolí založený již roku 1868 a přetrvávající dodnes. Kraj patří k nejzavčelenějším územím vůbec, když v roce 2025 zde bylo chováno cca 31 000 včelstev u cca 3 000 chovatelů – včelařů. I zde jsou včelstva téměř rovnoměrně rozložena v krajině zejména u malých zájmových chovatelů s počtem do 10 včelstev a včelaře najdete téměř v každé obci. Je to česko – slovenské specifikum, kdy zájmový chov včel se stal stěžejním způsobem včelařství, což zajišťuje rovnoměrné opylení hmyzosnubných rostlin na zemědělských i přírodních plochách a není ani tak velká potřeba kočování a přistavování včelstev k intenzivně opylovaným plodinám. Spolupráce mezi včelaři a zemědělci již není tak intenzivní, jako v nedávné minulosti, kdy bylo kočování se včelstvy mnohostranně podporováno, ale dá se říci, že včelaři i zemědělci si uvědomují oboustranný prospěch své činnosti a významu včel k čemuž přispívá také tlak na vzdělání a uvědomění si rizik zejména při ochraně rostlin v zemědělství.

Včelí pastva v současnosti

Včelařství v Královéhradeckém kraji je do jisté míry stabilizováno a dochází i k určitému rozvoji. Co je problémem zejména v zemědělsky intenzivních částech kraje, je dostupnost přirozené a dlouhodobě dostupné včelí pastvy. Intenzivní monokultury znamenají pro včely krátkodobý nadbytek (např. během kvetení řepky), po kterém následuje hladové období. Jakmile hlavní plodina odkvete, včely v intenzivně obhospodařované krajině nenajdou téměř nic. Byliny jako chrpa, vlčí mák nebo jetel, které dříve tvořily základ pozdní letní pastvy, z polí prakticky vymizely kvůli selektivním herbicidům. Mezi dopady intenzivního hospodaření patří ztráta biodiverzity, nutriční deficit, kdy monokulturní dieta oslabuje jejich imunitní systém. Časná a velkoplošná seč bere pastvu nejen včelám medonosným, ale i čmelákům a samotářkám. To bude vyžadovat další komunikaci mezi

včelaři a zemědělci. Naděje je v biopásech, kdy i díky novým dotačním titulům přibývá zakládaných biopásů se speciálními včelařskými směsmi (např. svazenka, komonice, lnička). Tyto „ostrovy života“ vrací do krajiny tolik potřebnou pestrost a pomáhají včelám překlenout kritické měsíce červenec a srpen.

Modernizace včelařství

Přestože je včelařství velmi starým a veskrze konzervativním hospodářským odvětvím, v posledních letech i zde probíhá modernizace všech technologií směrem k usnadnění a racionalizaci práce, zvýšení efektivity a využití moderních vědeckých poznatků ke zvýšení užitkovosti. Zároveň jde svým způsobem o živočišnou produkci, a tak i zde se diskutuje problematika welfare směrem přizpůsobení života včel jejich přirozenému prostředí. Včelařství se tak rozvětluje do mnoha směrů, od velmi intenzivních způsobů chovu až po extenzivní a ekologické vedení včelstev, kterými se zabývají hlavně nově přicházející hobby včelaři.

Největší vlna změn nastala po roce 1989, kdy na jednu stranu dochází ke snížení počtu včelstev a včelařů, v důsledku nižších podpor a zvýšení cen vstupů, na druhou stranu umožnění dostupnosti zahraničních chovatelských zkušeností a technologií přináší velký rozvoj a zavádění nových způsobů chovu. Další modernizační snahy přicházejí zejména nyní v souvislosti s digitalizací, vývojem miniaturních senzorů, nových léčiv a podpůrných látek a krmiv, což umožňuje perspektivním včelařům, ještě podrobněji a téměř on-line sledovat chování včelstev a zvyšovat intenzitu produkce nebo zlepšovat welfare chovů.

I v Královéhradeckém kraji se dnes nejvíce využívají tzv. nástavkové úly, které jsou horizontálně rozebiratelné. Skládají se z podmetu, tedy dna s česnem pro výlet včel, které dnes mívá zasíťované otevřené dno a má výšku cca 10 až 15 cm a je uzpůsoben k odběru tzv. zimní měli pro její vyšetření na výskyt roztoče *Varroa destructor*. Jednotlivých nástavků, které jsou naskládány na podmetu na sobě a v nichž jsou plásty, bývá různé množství podle rámkové míry a síly včelstva. Na vrchu úlu bývá uteplivka a víko, které je zároveň střechou, pokud jsou úly umístěny venku a nikoliv v krytém včelínu.

Různé chovy se liší rozměry rámků, v nichž včely vystavují své voskové plásty. To má svůj historický vývoj. Nejrozšířenější v celé ČR je tzv. Adamcova míra 39 x 24 cm, která se může dále dělit podle výšky rámků (39 x 17 cm, 39 x 27,5 cm apod.). Další rozšířenou rámkovou mírou je tzv. Optimal 42 x 17 cm. Po roce 1990 k nám doputoval americký systém Lagstroth s délkou rámků 44,8 cm a různými jeho výškami, např. 15,9 cm, jehož výhodou je celosvětová kompatibilita různých výrobců komponent tohoto systému.

Vrcholem modernizace poslední doby, jsou například úlové váhy s dálkovým přenosem dat. Úl je umístěn na tenzometrické váze, která je bezdrátově připojena k internetu a včelař tak může na dálku sledovat přibývání na váze, které svědčí o snůšce medu, nebo naopak úbytku váhy, které může signalizovat vyrojení. Napájení váhy zajišťují baterie nebo malý solární panel. K dispozici jsou dnes teplotní nebo zvuková čidla dovnitř úlu, která mohou za pomoci umělé inteligence vyhodnocovat preventivně chování včelstva, na což se nyní také zaměřuje výzkum.

Jedním z dalších směrů modernizace jsou krmiva pro včely na doplnění zimních zásob po odebrání medu, která nejsou založena již jen na řepném cukru, ale třeba i na pšeničném nebo kukuřičném škrobu. Dále jsou to různé stimulanty pro posílení vitality a imunity včelstev, které výzkum intenzivně vyvíjí. Mj. včelařství je stále významným spotřebitelem řepného cukru, kdy při zcela teoretickém výpočtu by mohlo v ČR včelařství spotřebovat cca 6000 až 10 000 tun cukru ročně.

Podpora kraje

Modernizaci včelařství a ozdravení včelstev se snaží podporovat též Krajský úřad Královéhradeckého kraje, který ve spolupráci s Okresními organizacemi Českého svazu včelařů, z.s. uvolňuje dotační prostředky v rámci dotací pro životní prostředí také pro modernizaci úlového vybavení včelařů a v posledních letech zejména na financování vyšetření včelstev na mor včelího plodu, který se jako nebezpečná nákaza včelstev v kraji opět po létech začíná rozšiřovat a díky vyšetření lze jeho šíření včas zachytit a šíření zastavit.

„Své“ včelaře v kraji též finančně či materiálně podporují rovněž mnohé obce, ať už příspěvky na provoz základních organizací ČSV, z.s., nebo přímo na konkrétní projekty, jako jsou včelařské kroužky, prezentační akce nebo např. přístroje a pomůcky pro léčení včelstev. Kraji i obcím za toto patří uznání a dík.

Kraňské plemeno

Co se týká plemen včel, pak historicky na našem území dominovaly variety včely tmavé. Zejména v 2. pol. 19. století, kdy nastává prudký rozvoj zemědělství, a tím i včelařství, se spousta chovatelů začíná zabývat dovozem zahraničních plemen, kdy k nám se dostávají zejména italská a kraňská plemena. Po 2. svět. válce a zejména na konci 60. let, pak byla kraňská plemena původem z Rakouska vyhodnocena jako přínosná z hlediska užitekosti a mírnosti a od té doby dominují na našem území v mnoha dalších liniích podle jednotlivých rozchovů.

Choroby a škůdci včel

Již dávno neplatí, že včelařství je záležitostí jara a léta. Zejména od druhé pol. 70. let, kdy i k nám byla zavlečeno parazitární onemocnění varroóza, způsobené roztočem *Varroa destructor*, je nutno včelstva kontrolovat a popř. přeléčovat po celý rok. Varroóza totiž nemá jen přímý vliv, tím, že roztoči cizopasí na larvách včel, ale včelstva celkově oslabuje a ta jsou pak náchylnější na další virová a bakteriální onemocnění, která jsou i vlivem oteplování klimatu a negativních změn v krajině ve vzrůstajícím módu.

Při ochraně včel proti chorobám a škůdcům existuje dobrá spolupráce s Krajskou veterinární správou pro Královéhradecký kraj. Každoročně v zimním období je organizováno pro včelaře bezplatné a povinné vyšetření tzv. zimní měli na výskyt roztoče *Varroa destructor* a podle výsledků jsou nařízena léčebná opatření.

Mezi další nebezpečné nákazy, které se v Královéhradeckém kraji bohužel v poslední době opět šíří, patří mor včelího plodu, kde se v rámci eradikace nařizuje i likvidace postižených včelstev. Podle české legislativy je zakázáno léčit tyto choroby antibiotiky, čímž se docílí vysoké kvality českého medu bez reziduí antibiotik. Včelař má nárok na náhradu za zlikvidovaná včelstva. V současnosti jsou v Královéhradeckém kraji vyšetřována čtyři pásma s výskytem této bakteriální choroby včelstev.

Určitým nepříjemným překvapením bylo zavlečení další nebezpečné choroby, které se nevyskytovala po mnoho let, a to hniloby včelího plodu. Její eradikace je podobná jako u moru a tedy postižená včelstva se musí likvidovat. Ochranná pásma jsou nyní v kraji dvě a jsou v intenzivním zájmu Krajské veterinární správy.

Velmi důležitá při zvládnání těchto nákaz jsou též preventivní opatření a disciplína jednotlivých chovatelů. Zejména aby na území kraje nepřiváželi neprověřená včelstva a např. neodchytávali neznámé roje. Rovněž využití starých úlů a pomůcek nalezených na půdách domů může odstartovat nákazu, neboť spory chorob mohou ve dřevě přetrvávat po desítky let.

K těmto opatřením se snaží přispívat i Český svaz včelařů, z.s., jehož členy je naprostá většina chovatelů v kraji. Svaz vydává pokyny k preventivnímu chování, pořádá přednášky odborníků na daná témata a zajišťuje pro včelaře registrovaná léčiva a přípravky. Základní organizace ČSV, z.s. jsou v téměř všech větších sídlech kraje.

Včelí produkty

Většina lidí si při vyslovení slova včely vybaví jejich hlavní produkt med, možná včelí jed při pomyslení na včelí bodnutí. Ale škála produktů včel je mnohem širší. Zdaleka největším přínosem včel je však opylování hmyzosubných rostlin. Tento přínos mnohoseťnásobně převyšuje přínos produkce medu, pokud bychom jej chtěli přepočítat z hospodářského hlediska.

- **MED** je pochutinou, která je od včel nejnámějším produktem a dlouhou dobu v historii byl na našem území i jediným sladidlem. Med však neobsahuje jen cukry, ale i další látky, jako jsou vitamíny, enzymy, minerální složky, které jej činí medem. Jde v podstatě o suchou potravinu s obsahem vody do 20% a ve správných podmínkách jej lze skladovat léta. Rozlišujeme dva druhy medu podle původu. Květový med včely vytvářejí z nektaru květů rostlin zejména v jarním období. Tuto šťávu zahušťují a obohacují o specifické látky a po určité době zrání v plástu vzniká květový med. Na jeden litr doneseného nektaru je potřeba asi 20 000 vzletů včel. Medovicový med vzniká ze šťáv vytékajících z listů rostlin, které nabodávají mšice, červci a další savý hmyz, jehož výměšky včely sbírají a opět přetvářejí v med. Tento med má specifickou chuť a složení, pozná se převážně podle tmavší barvy a je vzácnější, neboť jeho vznik podmiňuje správný průběh počasí nutný pro namnožení specifických druhů hmyzu, jako jsou právě mšice.

- **VOSK** je včelí výměšek, který včely využívají ke stavbě plástů, které jsou podstatou včelího hnízda. Vosk má nízký bod tání. Včelaři jej mohou získat vytavením ze starých plástů a vyrábí se z něj mezistěny znovu použité pro výstavbu plástů. Využívá se též jako konzervační prostředek na dřevo, kovy, do různých past, v kosmetice, při přípravě forem na odlévání kovů a historicky na výrobu svící.

- **PROPOLIS** je lepkavá látka, kterou včely získávají z paždí listů a růstových vrcholů řady rostlin. Využívají jej k utěsňování netěsností a škvír včelího hnízda i úlů. Zjistilo se, že propolis má rovněž antimykotické, antibakteriální a antivirotické vlastnosti. Propolis lze získávat z úlu a využívá se např. k přípravě tinktur používaných jako desinfekce.

- **PYL** včely sbírají z květů pomocí zvláštních kartáčků na zadních končetinách. Pyl poté ukládají do buněk plástů, konzervují jej a poté slouží jako základ bílkovinné složky potravy. Pyl můžeme získávat pomocí pylochtů a poté se využívá ve farmacii nebo i jako potravina.

• **MATEŘÍ KAŠIČKA** je zvláštní včelami vytvořenou potravou pro včelí matku a včelí larvy. Lze ji získávat z tzv. matečnicků a lze ji konzumovat, ale ještě intenzivněji je vyhledávána v kosmetice. Je však poměrně drahá, protože je jí málo a hůře se skladuje.

• **VČELÍ JED** má specifické složení, lze jej získávat pomocí zvláštních zařízení a využívá se ve farmacii.

Literatura: Veselý Vladimír a kol., Včelařství, Nakladatelství Brázda, s.r.o., 2003

Titěra Dalibor, Včelí produkty mýtů zbavené, Nakladatelství Brázda, s.r.o., 2006

Ochranná pásma hniloby včelího plodu v Královéhradeckém kraji k 26. 12. 2025 (zdroj: SVS ČR)

Ochranná pásma moru včelího plodu v Královéhradeckém kraji k 26. 12. 2025 (zdroj: SVS ČR)

OCHRANA VČEL PŘI PRÁCI V ZEMĚDĚLSTVÍ

Česká republika stále patří ke včelařským velmocem. Na jejím území je chováno kolem 600 000 včelstev u cca 50 000 včelařů, čímž se řadíme na jedno z prvních míst v Evropě. Nějaké včely a včelaře tak najdete téměř v každé obci a v doletové vzdálenosti skoro od každého pozemku. Kontaktům se včelaři se tak zcela jistě nevyhnete. Na druhou stranu včely jsou součástí zemědělství a potřebujeme je ve velké míře pro zajištění dobrých pěstitelských výsledků. Ohleduplnost je tedy na místě nejen kvůli využití včel pro výnos, ale i pro ochranu přírody a zachování dobrých vztahů s veřejností.

V posledních letech otrav včelstev ubývá, ať už díky školením a osvětě nebo omezení nabídky pro včely nebezpečných přípravků. Pokud již dojde k poškození včel, jde to nejčastěji na vrub technologické nekázně při aplikaci, nedodržení etikety či snahy si něco usnadnit.

Ochrana včel při ošetřování rostlin

Zásady ochrany včel a dalších necílových organismů při aplikaci POR stanovuje Zákon o rostlinolékařské péči č. 326/2004 Sb. v platném znění, a vyhláška č. 327/2012 Sb. ve znění vyhlášky č. 428/2017 Sb., jejichž ustanovení se také promítají do etikety přípravků, kde je nutno si najít informace o vztahu ke včelám u každého konkrétního přípravku zvlášť.

Dle ochrany včel při aplikacích je přípravek zařazen do jedné ze tří kategorií:

- **přípravek nevyžaduje klasifikaci z hlediska ochrany včel**
- **přípravky pro včely nebezpečné**
- **přípravky pro včely zvláště nebezpečné**

Bohužel i přípravek tzv. „neklasifikovaný“ může včelu při přímém zásahu zahubit. To dokáže i obyčejné olejové smáčedlo, které jí ucpe vzdušnice. Proto je namísto ohleduplnost při každé aplikaci, zejména pokud porost kvete nebo mohou být včely na jiných kvetoucích rostlinách v porostu, např. plevele. Klasifikace je podmíněná dalšími faktory, a tak je potřeba vycházet ze zdravého rozumu a přírodních a fyzikálních zákonitostí a problémům raději předcházet. Tedy etiketa přípravku je základ a je potřeba ji vždy prostudovat, a to opakovaně i z důvodu možných jejích změn! Z důvodů praktických je tak lepší každý kvetoucí porost raději, ať už čímkoliv, ošetřovat v době mimo letovou aktivitu včel.

Oznamovací povinnost

O oznamovací povinnosti se dříve velmi diskutovalo a prakticky ji zjednodušila evidence včelařských stanovišť v LPIS a možnost hromadného rozeslání oznámení včelařům. **Profesionální uživatel přípravků na ochranu rostlin nebezpečných nebo zvláště nebezpečných pro včely se musí nejprve seznámit s výskytem včelstev prostřednictvím evidence hospodářství k tomu určené a informovat chovatele v okolí 2 km od ošetřovaného pozemku 48 h před aplikací.**

Na obecních úřadech již informace o umístění včelstev nezjistíte. Evidenci včelstev nyní ze zákona vede pouze Českomoravská společnost chovatelů, a.s. a aktualizuje se vždy k 15. září, což by se mělo

promítnout v rámci LPIS. Tento přehled doporučuji kombinovat s osobní znalostí včelařů nebo kontaktem s místními organizacemi Českého svazu včelařů, z.s. Někteří chovatelé z neznalosti nemusí mít svá včelstva evidovaná, nebo třeba nemají e-mail. Je to sice porušení povinností z jejich strany, ale předejdete tím sousedským tahanicím na venkově.

Pokud je přípravek aplikován službou, pak má oznamovací povinnost vlastník nebo uživatel pozemku.

Co dále dodržovat?

- přípravky **zvláště nebezpečné** pro včely se nesmí do kvetoucích porostů aplikovat vůbec
- přípravky **nebezpečné** pro včely se smí aplikovat až po skončení denního letu včel, a to **hodinu po západu Slunce**. Před tímto okamžikem se smí aplikovat pouze, pokud je teplota vzduchu **+ 12 °C a nižší**. Osobně však doporučuji jít až k **+ 8 °C**. Zvláště pokud svítí Sluníčko, tak včely mohou i tak létat.
- směsi s DAM se automaticky posunují o třídu nebezpečnosti výše, právě tak jako v etiketě výslovně neuvedené směsi přípravků. Směsi přípravků spolu, směsi přípravků s hnojivy nebo pomocnými prostředky se smí na tomtéž pozemku aplikovat s minimálně 12 h odstupem.
- v rámci předběžné opatrnosti a vlastního klidu doporučuji ve vegetační sezóně i insekticidy tzv. „neklasifikované“ rozhodně aplikovat v kvetoucích porostech až po skončení letu včel.
- v žádném případě nepoužívejte insekticidy s opožděným reziduálním účinkem v období, kdy by se mohly vyskytovat včely venku v přírodě!

Co vše je kvetoucí porost?

Tady je potřeba dávat pozor. Za prvé musíme brát v potaz nejen to, zda kvete hlavní kulturní plodina, ale i plevele, byliny a keře na okrajích pozemků, či stromy a lesy v okolí pozemků a sousední kultury, kam by se mohl postřík dostat úletem a zajistit dostatečnou distanční vzdálenost.

Pokud již hlavní ošetřovaná plodina nekvete, je třeba se přesvědčit, zda v podrostu nebo na okrajích nekvete plevele. A tady je striktně stanoveno prům. 2 kvetoucí rostliny na 1 m². Zjišťuje se to v pásech 1 m širokých a 100 m dlouhých, na plochách do 10 ha na 5 místech, nad 10 ha na 10 místech.

Další záležitostí je, že porost nemusí kvést a přesto je navštěvován včelami, protože se na něm vyskytuje medovice nebo mimokvětní nektar. Zde půjde převážně o keře a stromy, ty ale přesto v bezprostřední blízkosti porostů mohou být.

Zkrátka a dobře, **zvláště nebezpečné přípravky**, či takto vzniknuvší směsi, je vhodné používat v období květu rostlin (tedy po většinu vegetační sezóny) opravdu jen a jen výjimečně v krizových a skutečně záchranných situacích na poli a ve vlastním zájmu dodržet veškerou informační povinnost. **Nebezpečné přípravky** taktéž, ale lze je aplikovat ve večerních hodinách, kdy včely nelétají, avšak také platí informační povinnost. Navíc je dobré se o nepřítomnosti včel v porostu nejprve skutečně přesvědčit.

Výše uvedená opatření se týkají i výsevu **osiv nebo sázení sadby** ošetřené přípravkem (mořidlem), který je označen jako nebezpečný nebo zvláště nebezpečný pro včely.

Další přísná opatření se týkají letecké aplikace přípravků na ochranu rostlin. Ta je však dnes možná jen na výjimku a vůči včelařům a obecním úřadům podléhá další informační povinnosti.

Co dělat v případě otravy včelstev?

Pokud je vám ohlášena otrava včelstev s podezřením na příčinu v ochraně rostlin, je potřeba zajistit co nejrychlejší příjezd příslušných pracovníků Krajské veterinární správy. Neprodleně by měly být odebrány vzorky min. 500 jedinců uhynulých včel a 200 g ošetřených rostlin udávaných jako zdroj otravy a ty uchovávat při teplotě – 18 °C a méně a neprodleně je dopravit k vyšetření do laboratoře, kterou si určí úřední veterinář. Taktéž je třeba zjistit, zda včelař úhyn nahlásil bezprostředně, nebo jej hlásí již se zpožděním, až když přijel třeba po několika dnech ke včelám. To vše může hrát svou následnou roli při dokazování škody.

Shrnutí

- počítejte v podstatě s tím, že včely jsou v ČR v blízkosti každého pozemku
- poznejte pokud možno „své“ včelaře osobně
- přípravky nebezpečné a zvláště nebezpečné aplikujte opravdu jen ve výjimečných až kritických případech
- i neklasifikované přípravky v době květu raději aplikujte až večer
- nepoužívejte insekticidy s opožděným účinkem
- nezapomeňte, že kvést mohou i plevely nebo další rostliny v okolí ošetřovaného pozemku
- dávejte pozor též na úlet mořidel při seti
- na keřích a stromech kolem pole může být medovice, i když už „nic nekvete“
- považujte včely a včelaře za své hospodářské partnery
- předcházejte nedorozuměním preventivním budováním přátelských vztahů se včelaři, sponzorováním jejich spolků, nabídkou míst pro umístění včelstev apod.
- vzniknuvší problémy řešte dle litery zákona, ale citlivě a s přihlédnutím k místní situaci a zachování přátelských vztahů s veřejností
- začněte sami včelařit

Pokud byste byli nuceni řešit nějaký problém se včelaři, tak se na mě můžete obrátit o radu či zprostředkování.

Důležité kontakty:

Český svaz včelařů, z.s., kde lze zjistit spojení na nejbližší včelařský spolek
- tel. 224 934 082 / www.vcelarstvi.cz

Výzkumný ústav včelařský, s.r.o., Dol, kde je i akreditovaná laboratoř
- tel. 220 940 480, 220 941 259 / www.beedol.cz

Autor článku, který je vybaven osvědčením pro nakládání s přípravky na ochranu rostlin III. stupně a zároveň je včelařem
- tel. 724 717 781 / info@vcelarstvijirka.cz

Ing. Václav Jirka

vaclav.jirka@centrum.cz

Zdroj: statistiky ČSV, z.s.

Včelařské spolky v Královéhradeckém kraji

Doudleby nad Orlicí
Dvůr Králové nad Labem
Hořice v Podkrkonoší
Hostinné
Hradec Králové
Hronov
Chleny
Chlumec nad Cidlinou
Jaroměř
Jičín
Kopidlno
Kostelec nad Orlicí
Lázně Bělohrad
Libáň
Lično
Lužany u Jičína
Machov
Náchod
Nechanice
Nová Paka
Nové Město nad Metují
Nový Bydžov
Opočno
Pecka
Pěčín

Police nad Metují
Přepychy
Přibyslav nad Metují
Radim
Rokytnice v Orlických Horách
Rychnov nad Kněžnou
Smiřice
Sobčice
Sobotka
Solnice
Studnice
Svoboda nad Úpou
Teplice nad Metují
Trutnov
Třebechovice pod Orebem
Týniště nad Orlicí
Úpice
Vamberk
Velký Dřevíč
Vrchlabí
Vysoké Veselí
Záměl-Potštejn
Žacléř
Žďárky
Železnice

Počet včelařů

Rok	Počet včelařů
2014	3 155
2015	3 270
2016	3 409
2017	3 426
2018	3 475
2019	3 506
2020	3 410
2021	3 350
2022	3 357
2023	3 274
2024	2 865
2025	3 010

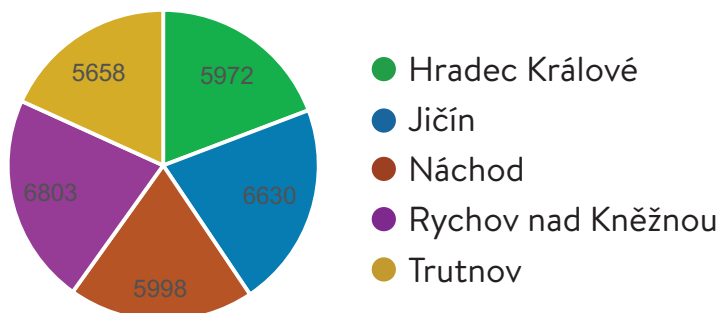
Počet včelstev

Rok	Počet včelstev
2014	37 520
2015	38 192
2016	40 882
2017	38 827
2018	39 751
2019	40 637
2020	39 151
2021	37 594
2022	39 195
2023	35 792
2024	31 280
2025	31 061

Počty včelstev v okresech 2025

Okres	Počet včelstev
Hradec Králové	5 972
Jičín	6 630
Náchod	5 998
Rychnov nad Kněžnou	6 803
Trutnov	5 658

STATISTIKY - KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ

Včelařství je z naprosté většiny zájmovým chovatelstvím. Úly můžete vidět na mnoha zahradách.

Kočovné včelíny již dnes nejsou příliš časté z důvodu vysokých nákladů na pořízení a údržbu a přísných předpisů pro přepravu.

Proto je většina včelstev umístěna volně v krajině nebo ve stabilních včelínech.

Řepka je důležitým, avšak nárazovým zdrojem nektaru. Je však třeba přísně dbát na ochranu včel při postřicích.

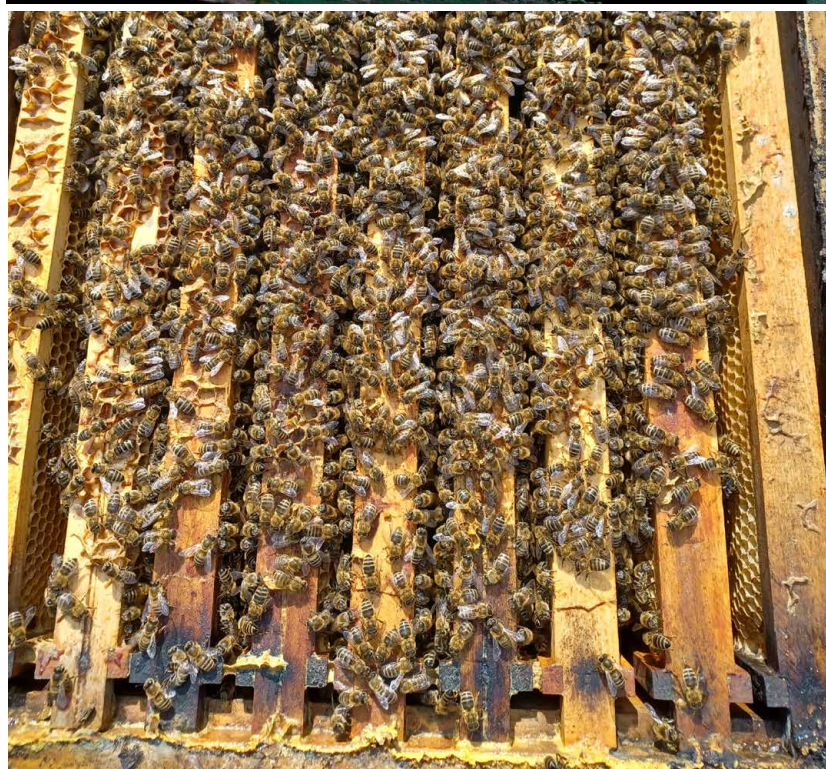
Výhodou Královéhradeckého kraje jsou četné intenzivní i soukromé sady, které mohou rozložit zdroje nektaru na jaře.

Velký význam má pěstování pyloidárných a nektarodárných rostlin. Využit lze i dotací na biopásy.

Moderní včelaření využívá nástavkové úly, které jsou horizontálně rozebíratelné.

Důležitý je chov silných a zdravých včelstev, která se dokážou vypořádat s výkyvy počasí a dalšími ohrožujícími vlivy.

Chov včel se dnes neobejde bez pravidelné léčebné podpory, která je také podporována dotačními prostředky.

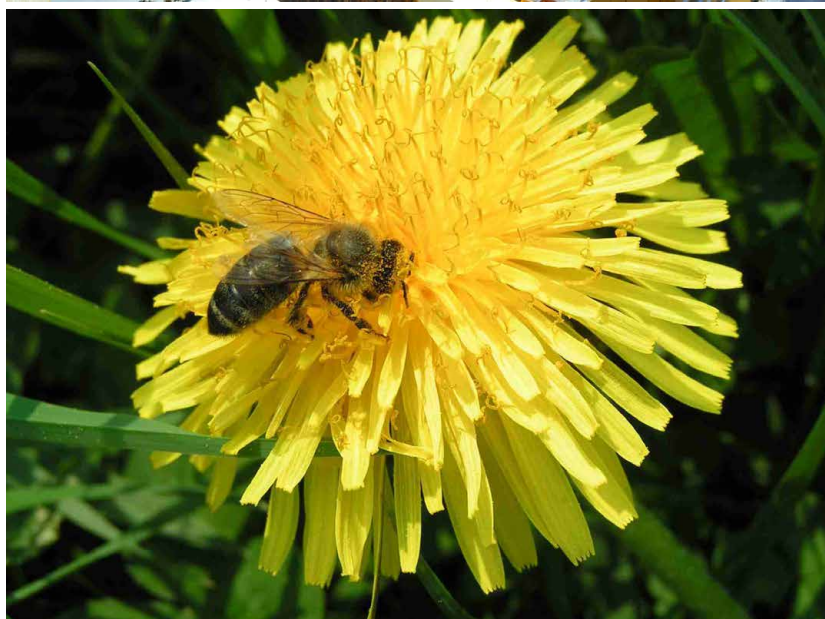
Krajský úřad i města a obce finančně přispívají včelařským spolkům. Například město Jaroměř podpořilo vznik spolkového praporu ke 155. výročí spolku.

Med je nejznámějším, ale nikoliv jediným včelím produktem. Jde o trvanlivou přírodní potravinu.

Vosk je stavebním materiálem plástů a využívá se při výrobě svící, ve farmacii, kosmetice a při konzervaci různých materiálů.

Zdaleka největším přínosem včel pro zemědělství je opylování hmyzosubných rostlin. Hospodářsky jde o mnohonásobně vyšší přínos, než je produkce medu.